

Valter Sandell-Maury

doktorand i socialt arbete

Malmö universitet

valter.sandell-maury@mau.se

Kuka keksi rakkauden? Sosiaalityö ja siirtolaisten oikeudellisten asemien moninaistumisen tutkiminen

Pohjoismaisessa sosiaalityön tutkimuksessa on enenevissä määrin kiinnitetty huomiota siihen, minkälaisia seurauksia paperittomien siirtolaisten pitkälle viety ulossulkeminen hyvinvointivaltion tukirakenteiden ja palvelujen piiristä aiheuttaa (Nordling ja Persdotter 2021). Paperittomuudella viitataan yleensä tilanteeseen, jossa siirtolainen oleskelee jossakin maassa ilman oleskelulupaa tai oleskeluoikeutta (ks. esim. J Lind 2019). Pohjoismaisessa sosiaalityön tutkimuksessa esimerkiksi Cuadra (2018) on kiinnittänyt huomiota siihen, miten sosiaalityöntekijät voivat edistää paperittomien siirtolaisten sosiaalisten ongelmien tunnustamista priorisoimalla sosiaalityön eettisiä periaatteita sosiaalityön käytännön tilanteissa, jossa eettiset ohjeet ja kansallinen lainsäädäntö ovat keskenään ristiriidassa. Tällaisia voivat olla esimerkiksi kysymykset siitä, minkälaisiin palveluihin paperittomilla asiakkailla on pääsy.

Myös Jönsson (2014) on huomionnut sosiaalityön eettisten periaatteiden ja kansallisen lainsäädännön ja hyvinvointipalvelujen ohjaamiskäytäntöjen jännitteisen suhteen, ja ehdottaa, että sosiaalityön kansallinen kehys tulisi uudistaa. Hermansson

ja kumppanit (2022) ovat ehdottaneet, että jännitteisen suhteen takia palomuuuri, joka selkeästi erottaa sosiaalityön käytännöt siirtolaisuuskontrollin vastaavista on välttämätön työkalu, jotta sosiaalityön käytännössä voidaan edistää myös paperittomien siirtolaisten sosiaalisia oikeuksia. Mikkola (2019) huomauttaa puolestaan, että sosiaalityössä paperittomien siirtolaisten kanssa tulisi panostaa näköalojen avaamiseen, jotta asiakas näkisi vaihtoehtoja paperittomuudelle. Tämä voisi konkreettisella tasolla tarkoittaa siirtolaisen oleskelun laillistamisen mahdollisuuksien selvittämistä. Koska oleskelun laillistaminen on haastavaa ja myös kallis prosessi, sosiaalityön käytännöillä voi olla asiassa tärkeä merkitys asiakkaan näkökulmasta.

Vaikka paperittomuuden syihin ja seurauksiin on kiinnitetty yhä enemmän huomiota pohjoismaisessa sosiaalityön tutkimuksessa, kysymykset siirtolaisten oikeudellisten asemien moninaistumisesta ovat herättäneet vähemmän kiinnostusta. Oikeudellisten asemien moninaistumisella tarkoitan sitä, että erilaiset oleskeluluvat ja oleskeluoikeudet lisääntyvät määrällisesti ja tuovat mukanaan erilaisia oikeuksia ja velvollisuuksia. Esimerkiksi Suomen ulkomaalaislaissa on sisäministeriön selvityksen mukaan 35 erilaista määräaikaista oleskeluluvan tyyppiä, au-paireista erityisasiantuntijoihin, opiskelijoista startup-yrittäjiin, ja kausityöntekijöistä urheilijoihin (Järviö 2023). Oleskeluluvan tyyppi vaikuttaa oleellisesti siirtolaisen asemaan hyvinvointivaltiossa, esimerkiksi sosiaalityön palvelujen piiriin pääsyyn. Kuten Könönen (2018) huomauttaa, oleskelulupajärjestelmä tuottaa oikeudellisia sosiaalisten oikeuksien hierarkioita hyvinvointivaltion sisällä, jossa jotkut ulkomaalaiset huomaavat olevansa ”enemmän ulkomaalaisia” kun toiset. Tämä tarkoittaa sitä, että myös maassa laillisesti oleskelevien kesken on huomattavia eroja sosiaaliturvan piiriin pääsyssä.

Teoriaa maailman näkemiseksi muuttuvana ja muutettavissa olevana

Tässä kirjoituksessa luonnostelen ja kuvaan erilaisia teoreettisia lähestymistapoja, joilla on tulkintani mukaan tarjottavaa sosiaalityön tutkimukselle, mutta jotka ovat eri syistä saaneet pohjoismaisessa sosiaalityön tutkimuksessa vain vähän huomiota. Tavoitteeni on, että kirjoitus voisi tarjota kriittisiä teoreettisia virikkeitä siirtolaisten oikeudellisten asemien moninaistumisen tutkimukseen. Toisena tavoitteenani on, että kirjoitus kirvoitaisi kriittisiä kommentteja niistä teoreettisista raameista, jotka tässä vaiheessa kehystävät tutkimustani. Kontribuutioni on siis ensisijaisesti teoreettinen.

Teoreettinen ja käsitteellinen työ sosiaalityön tutkimuksessa on tärkeää ei ainoastaan tai edes ensisijaisesti empiirisen aineiston tarkastelun ja arvioinnin kannalta. Sen sijaan teoreettinen työ voidaan katsoa olevan yhteistä työtä uusien mahdollisuuksien avaamiseen. Tässä mielessä teoreettinen keskustelu on jatkuvaa linssien hiomista. Linssien, joiden läpi voimme parhaassa tapauksessa katsoa maailmaa uusin silmin, muuttuvana ja muutettavissa olevana, ja sitä kautta kehittää kykyä toimia maailman muuttamiseksi niin sosiaalityön kontekstissa, kuin laajemmin yhteiskunnassa (ks. Viren ja Vähämäki 2015).

Pohjoismainen hyvinvointivaltio ei ole asumisperusteinen tai universaali

Pohjoismaisessa sosiaalityön ja sosiaalipolitiikan tutkimuksessa siirtolaisten asemasta pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa on usein läsnä ajatus, jonka mukaan laillisesti maassa oleskelevalla siirtolaisella on yhtäläiset sosiaaliset oikeudet kuin maan kansalaisella. Esimerkiksi Ahlén ja Palme (2020) kirjoittavat Ruotsin kontekstissa, että ”kansalaisuus tai henkilön maahanmuuttajastatus eivät vaikuta oikeuteen saada sosiaaliturvatukia”. Myös sellaisessa sosiaalityön tutkimuksessa, joka ammentaa kriittisestä

sosiaalityön tutkimuksen perinteestä, löytyy samankaltaisia ajatusmalleja. Nielsen (2016, 22) ehdottaa, että ”oleskelulupa, kansalaisuuden sijaan, on siis kynnys useimpiin oikeuksiin”. Tämä ajatusmalli saattaa luoda pohjaa siirtolaisten oikeudellisten asemien tarkasteluun binaarisesta lähtökohdasta, jossa yksilöt ovat joko hyvinvointivaltion piirissä tai sitten he eivät ole. Kuten Nordling (2014) asian muotoilee: ”paperittomat siirtolaiset nostavat tarkasteluun idean universaalisuudesta, joka on usein liitetty Ruotsin hyvinvointivaltioon”.

Binaarisessa ajatusmallissa paperittomat siirtolaiset kuvataan usein *ainoana* ulossuljettuna ryhmänä, kun taas laillisesti maassa oleskelevat voivat nauttia ”asumisperusteisen” ja ”universaalin” hyvinvointivaltion takaamasta turvaverkosta maan kansalaisten tavoin. Rajoitettu pääsy palvelujen piiriin ei kuitenkaan koske vain paperittomia siirtolaisia. Päinvastoin myös laillisesti maassa asuvat siirtolaiset elävät usein Pohjoismaissa ilman kattavaa sosiaaliturvaa ja ilman laillista oikeutta perustavanlaatuisiin sosiaalipalveluihin. Konkreettisesti tämä näyttäytyy tilanteissa, joissa esimerkiksi kansainvälisillä EU:n ulkopuolelta muuttaneilla opiskelijoilla ei ole oikeutta opintotukiin, lähetetyillä työntekijöillä ei ole pääsyä kuntien palveluihin, työntekijän oleskeluluvalla asuvalla on vain osittainen oikeus sosiaaliturvaan, ja niin edelleen (Könönen 2018). On siis syytä painottaa, että *oikeudellisen aseman tai oleskeluluvan saanti ei takaa laajaa pääsyä sosiaaliturvan tai sosiaalipalvelujen piiriin Pohjoismaissa*.

Ajatusmalliin siitä, että siirtolainen on joko hyvinvointivaltion piirissä tai sitten ei ole liittyy siis useita ongelmia. Se ei mahdollista sosiaaliturvan ja sosiaalityön palvelujen piiriin pääsyn tarkastelua asteittaisena ja muuttavana prosessina. Goldring ja Landolt (2022) ovat kuvanneet tätä prosessia liukumäkien ja tikapuiden metaforalla, jossa siirtolainen voi kiivetä kohti laillista ja turvallisempaa positiota, esimerkiksi laillistamalla asemansa työntekijän oleskeluluvalla, mutta toisaalta myös liukua kohti

prekaaria oikeusasemaa, mikäli esimerkiksi oleskelulupa perutaan työpaikan konkurssin seurauksena. Mutta minkälaisilla teoreettisilla ja käsitteellisillä työkaluilla pääsisimme tutkimaan siirtolaisten oikeudellisten asemien moninaistumista pohjoismaisen sosiaalityön tutkimuksen näkökulmasta? Ehdotan kolmea näkökulmaa: (1) biovalta ja nekropolitiikka, (2) prekarisaatio sekä (3) aseistettu rakkaus. Seuraavaksi tarkastelen näitä näkökulmia.

Elä ja anna toisten kuolla

Greif (2022) on ehdottanut, että The Beatlesin kappale *Let it Be* voi tarjota perhesosiaalityölle tärkeitä opetuksia perheiden sisäisestä dynamiikasta. Ehdotan Greifin vanavedessä, että myös Beatlesin perustajajäsenen Paul McCartneyn kappaleessa *Live and Let Die* lymyää samakaltaisia opetuksia. Kappale tuo väistämättä mieleen kaksi sosiaalityön tutkimuksen kannalta relevanttia käsitettä, jotka ovat jääneet pohjoismaisessa sosiaalityön tutkimuksessa vähemmälle huomiolle. Ensinnäkin kehotus ”elämään” tuo mieleen biovallan käsitteen, jota Foucault (1976) käytti kuvaillakseen 1700-luvun loppupuolella esiin nousutta kurivallan ajan taitto-kohtaa, jossa yksilön jatkuvan kurin ja korjaamisen sijaan nousevat vallitseviksi biovallan hallinnan tekniikat. Biovallan ensisijainen kiinnostuksen kohde on elämän hallinta ja tietynlaisten elämän muotojen tuottaminen.

Biovalta siis keskittyy populaatioon tai kansaan poliittisena ongelmana. Koska biovalta ei kykene tekemään interventioita joka elämän kolkkaan, sen tekniikat on usein keskitetty populaation niin sanottujen satunnaismuuttujien hallintaan. Käytännössä tämä tarkoittaa säätelyä savukkeista sokeriin ja punaviinistä polkupyöräkypäröihin, jotta esimerkiksi kuolleisuutta voitaisiin alentaa, odotettua elämänaikaa pidentää, tai tiettyä elämän muotoa edistää mahdollisimman laajasti. Biopolitiikka on siis laskelmoitua ja tavoitteellista elämän ja sen muotojen tuottamista,

jossa turvallisuusalojen ja terveydenhuollon lisäksi myös sosiaalityöllä on tärkeä asema (Kivistö ym. 2022, Perttula 2015).

Jos Foucaultin Yhteiskuntaa on puolustettava- luennoillaan kehittänyt ajatus biovallasta kytkeytyy McCartneyn kapaleen kehotukseen elää (tietyllä tavalla), niin kehotus ”antaa toisten kuolla” tuokin Foucaultin lisäksi mieleen filosofi Achille Mbemben (2008) nekropolitiikan käsitteen, joka ei ole vielä herättänyt Suomessa toteutetussa sosiaalityön tutkimuksessa laajaa kiinnostusta. Nekropolitiikassa kysymys on siitä, kenellä on lupa elää ja kenen täytyy kuolla.

Mbemben käsitys nekropolitiikasta on laajempi, ja viittaa myös – tai ennen kaikkea – oloihin elämän ja kuoleman rajaseudulla ja politiikkaan, jossa ihmisiä alistetaan kuolemalle. Tässä Mbembe mainitsee eksplisiittisesti muun muassa orjuuden ja apartheidin, ja lisää, että valtio tarvitsee rasismia harjoittaakseen nekropolitiikkaa. Nekropolitiikan käsite voidaankin nähdä yrityksenä kääntää Foucaultin biovallan konsepti ylösalaisin: siinä missä Foucault ehdottaa, että biovalta on laskelmallista elämän muotojen tuottamista, Mbembe kääntää asetelman, ja kysyy miten biovalta voi myös merkitä populaation alistamista kuolemalle. Nekropolitiikan käsitteellä Mbembe avaa vallan tappavia voimia, ja kehottaa kriittisesti tarkastelemaan, kenellä on kyky määritellä, kenen elämällä on väliä, ja kenen ei. Tai Judith Butlerin (2009) sanoin, kenen elämä (*engl. grievable life*) on suremisen arvoinen, ja kenen ei.

Mutta mitä biovallan ja nekropolitiikan käsitteet voisivat tarjota sosiaalityön tutkimukselle, joka keskittyy siirtolaisten oikeudellisten asemien moninaistumiseen? Biovallan ulottuvuuksia on sovellettu hyvinvointivaltion toimintalogiikan valottamisessa (esim. Helen 2016) ja nekropolitiikan käsitettä on käytetty teoreettisena näkökulmana kehitys- ja vaikeavammaisia henkilöitä koskevassa hallinnan tutkimuksessa (Kauppila 2022). Nämä meta-teoreettiset raamit, jotka liikkuvat korkealla abstraktiotasolla,

tarjoavat yleisen kriittisen perspektiivin. Kuitenkin niiden soveltaminen siirtolaisten oikeudellisten asemien tutkimiseksi saattaa johtaa siihen, että katsotaan sekä valtion, siirtolaisten että sosiaalityöntekijöiden paikallisella tasolla tapahtuvan toiminnan ohitse. Siksi alemman abstraktiotason teorioita voidaan käyttää paikallistason ilmiöiden tarkastelussa.

Hyvinvointivaltio prekarisaation vauhdittajana: haaste sosiaalityölle

Pitäen biovallan ja nekropolitiikan käsitteet taka-alalla, prekarisaation käsite voi tarjota sosiaalityön tutkimukselle mahdollisuuden laskeutua hieman käytännöllisemmälle tasolle. Keskustelu prekarisaatiosta sai vauhtia 2000-luvun toisella puoliskolla, kun Suomessakin vaikuttanut prekariaattiliike nosti esiin teemoja työelämän epävarmuudesta sekä pätkätyön ja keikkatyön yleistymisestä (Purokuru ja Monti 2018). Prekariaattiliikkeen käyttämä käsitteistö siirtyi jopa yllättävän nopeasti yhteiskunnallisilta liikkeiltä akateemisen tutkimuksen kiinnostuksen kohteeksi. Pohjoismaisessa sosiaalityön tutkimuksessa prekarisaatio ei ole vielä herättänyt samanlaista laajaa ja intohimoistakin kiinnostusta kuten esimerkiksi kotimaisessa sosiologian tutkimuksessa (ks. Jokinen ja Venäläinen 2016). Prekarisaatio näyttää kuitenkin tarjoavan hedelmällisiä lähtökohtia siirtolaisten oikeudellisten asemien moninaistumisen tutkimukselle.

Pohjoismaissa sosiaalityötä ja hyvinvointivaltiota on perinteisesti tarkasteltu liittolaisina tai osana samaa kokonaisuutta, jossa sosiaalityöntekijät ikään kuin välittävät pohjoismaisen hyvinvointivaltion solidaarista sosiaalipolitiikkaa (Blomberg-Kroll ym. 2019). Tämän huomion tuo kriittiseen valoon Albertin ja kumppaneiden (2018) väite siitä, että valtio on yksi keskeisemmistä prekarisaation vauhdittajista. Valtiolla on kyky määrittää ihmisten pääsy sosiaaliturvan piiriin, ja kirjoittajat huomauttavatkin miten siirtolaiset enenevissä määrin suljetaan sosiaaliturvan

ulkopuolelle. Kirjoittajat kutsuvat tätä valtion vauhdittamaa prekarisaation muotoa nimellä kansalaisuusprekarisaatio, jossa valtion interventiot ja päätökset toimivat prekaarisuuden tuottamisen välineenä. Miten Blomberg-Krollin ja kollegoiden (2019) huomautus siitä, että sosiaalityöntekijät ja hyvinvointivaltio tulisi nähdä liittolaisina, näyttäytyy prosesseissa, joissa hyvinvointivaltio itse toimii prekaraarisuuden tuottamisen veturina?

Tätä ongelmaa on pohtinut Karlsen (2021), joka huomauttaa, että myös siirtolaisilla, joilla on prekaari oikeudellinen asema, esimerkiksi turvapaikanhakijoilla, joiden turvapaikkahakemus on hylätty, on rajattu oikeus joihinkin sosiaalipalveluihin. Verrattuna Albertiin ja kumppaneihin (2018), jotka painottavat, että valtio sulkee ulos siirtolaisia, joilla on ”vääränlainen” oikeudellinen asema sosiaaliturvan piiristä, Karlsen vaihtaa näkökulmaa ja tarkastelee sitä, miten hyvinvointivaltion *prekaari inkluusio* toimii. Karlsen ehdottaa, että ulossulkemisen käytäntöjen sijaan prekaarien siirtolaisten asemaa pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa tulisi tutkia lähtemällä liikkeelle siitä, miten prekaarissa oikeudellisessa asemassa olevat siirtolaiset *on sisällytetty* hyvinvointivaltioon sellaisten interventioiden ja palveluihin pääsyn kautta, joiden ensisijainen funktio on selviytymisen turvaaminen.

Prekaari inkluusio on epävarma ja hauras inkluusion muoto, joka ei muistuta sellaista laajaa ja yhdenvertaista pohjoismaista hyvinvointimallia, jollaiseksi pohjoismaista mallia usein kuvailaan. Päinvastoin prekaari inkluusio viittaa sellaisiin viimesijaisiin pohjoismaisen hyvinvointimallin palveluihin ja etuuksiin kuten hätämajoitukset, hätäavustukset tai niin kutsuttu toimeentulotuen välttämätön osuus. Prekaarin inkluusion käsite sosiaalityön tutkimuksessa voisikin tarjota lähtökohdan sosiaaliturvan piiriin pääsyn vivahte-erojen tutkimiseen, sillä se hylkää joko-tai- ajattelutavan. Kuten Rigo (2011) huomauttaa, rajojen pääkohtainen funktio ei ole ulkomaalaisten ulossulkeminen kansalaisille varatulta alueelta, vaan ulkomaalaisten eriyttäminen

samassa poliittisessa ja juridisessa tilassa. Miten sosiaalityö, jonka eettisenä linjauksena on toimia rakenteellisesti ja sosiaalisen muutoksen voimana (Talentia 2022) voisi suunnistaa tällaisessa maastossa?

Aseistettu rakkaus sosiaalityön moduksena

Karlsenin prekaaria inklusiota koskevaa teoretisointia voidaan vielä osaltaan sävyttää Miriam Ticktinin (2011) aseistettua rakkautta koskevalla käsitteellä, joka vaikuttaa olevan varsinkin sosiaalityön käytännön kannalta relevantti aihe. Aseistetulla rakkauksella Ticktin viittaa myötätunnon ja poikkeuksen käytäntöihin, joihin usein liittyy myös uhkailua sanktioilla, väkivallalla, tai siirtolaisten tapauksessa myös säilöönnotolla tai karkotuksilla. Lisäksi Ticktin huomauttaa, ettei aseistetun rakkauden ongelmallisuus liity ainoastaan sanktioilla uhkailuun auttamistyön elementtinä, vaan myös siihen, miten kyseisen logiikan kautta toimivat käytännöt eivät ole yleistävissä – eli niiden pohjalta ei voida rakentaa oikeuksiin perustuvaa sosiaalipolitiikkaa tai sosiaalityön käytäntöjä. Päinvastoin ne uusintavat epätasa-arvoa korostamalla enemmän poikkeuksia ja myötätuntoa, kuin oikeuksia.

Vaikka Ticktinin humanitarismin kritiikki ja provosoivakin käsite aseistettu rakkaus toimi sekä Sosiaalityön tutkimuksen päivillä vuonna 2023 pitämäni puheenvuoroni että työn alla olevan tutkimusartikkelin eräänä teoreettisena perspektiivinä, olen tämän kirjoituksen työstämisen yhteydessä pohtinut myös sen rajoituksia sosiaalityön tutkimuksen kannalta. Syitä on ainakin kaksi. Ensinnäkin onko Ticktinin humanitarismin ja poikkeuksiin perustuva sosiaalipolitiikan kritiikki yhtä relevantti tänään, vuonna 2023, kun se oli vuonna 2011? Esimerkiksi paperittomien siirtolaisten sosiaalipalvelut oli järjestetty Ruotsissa, myös Malmössä, vielä muutama vuosi sitten tavoilla, joita voitaisiin hyvinkin katsoa olevan selkeästi osa Ticktinin kuvailemaa humanitarismin ja poikkeuksien sosiaalipolitiikkaa – jossa tietysti myös

sosiaalityöllä on avainasema (paperittomien palvelujen muutok-
sista Ruotsissa ja Malmössä ks. Nordling ja Persdotter 2021).

Kun tarkastellaan tämän päivän sosiaalityötä paperittomien siirtolaisten kanssa, voidaan perustellusti kysyä, onko myös humanitarismi matkalla tiensä päähän. Sosiaalityö paperittomien kanssa on osin luotu osaksi siirtolaisuuden hallintaa, ja esimerkiksi Ruotsin korkein hallinto-oikeus on katsonut, ettei kuntien tarvitse maksaa paperittomille edes niin kutsuttua hätätukea (Nordling ja Persdotter 2021). On hyvä muistaa, ettei Ruotsissa ole Suomen kaltaista *perustuslaillista* oikeutta sosiaaliturvaan (ks. A-S Lind 2009). Palomuureista sosiaalityön käytäntöjen ja siirtolaisuuskontrollin välillä on puhetta, mutta ne ovat luonteeltaan aina prekaareja ja hauraita. Ottaakseni jälleen esimerkin Ruotsista, Malmön sosiaalipalvelujen verkkosivuilla kirjoitetaan avoimesti, että sosiaalityöntekijät jakavat tietoa paperittomista asiakkaista poliisin kanssa, mikäli poliisilta tulee tietopyyntö (Malmö stad 2023). Pitääkö Blomberg-Krollin ja kollegoiden (2019) tulkinta siitä, että sosiaalityöntekijät Suomessa ovat osa valtion koneistoa harmillisen hyvin paikkansa myös tässä tapauksessa, eli että he ovat siirtolaisuuden hallinnan ja prekarisaation vauhdittajan roolissa?

Lopuksi: virkistävän välinpitämättömyyden välttämättömyydestä

Jos hyväksymme sen, että Ticktinin määrittelemä aseistettu rakkaus on osa sosiaalityötä, mikä tarkoittaa sitä, että sosiaalityö liittoutuu hyvinvointivaltion siirtolaisuuskontrollin kanssa, ja että sosiaalityöhön kuuluu myös sanktioilla ja jopa karkotuksilla uhkailu sekä prekarisaation vauhdittaminen, on Kaija Koota (1993) mukaillen kysyttävä, kuka keksi *aseistetun* rakkauden? Toisin sanoen on tutkittava sitä, miten sosiaalityön käytäntöihin on ujutettu siirtolaisuuskontrollin ja prekarisaation vauhdittamisen

tendenssit, ja miten tilannetta voisi muuttaa. Kaija Koo vastaa itse esittämäänsä kysymykseen lakonisesti:

”Tyydyn vastaukseen
Joku keksi rakkauden
Ja sinä toit minulle sen”

Sosiaalityön ja hyvinvointivaltion siirtolaisuuskontrollin liit-
touman valossa tuntuukin, että sosiaalityön toimijoilla – tutki-
joista käytännön harjoittajiin – on joskus tendenssi tyytyä vas-
tauukseen, että joku keksi, että sosiaalityö voisi muodostaa yhden
siirtolaisuuskontrollin ulottuvuuden, että sosiaalityön käytän-
nöissä voitaisiin nojautua ensisijaisesti asiakkaan oikeudelliseen
asemaan silloin kun arvioidaan palvelujen tarpeita ja oikeuksia,
ja että tämä on toivottava asiantila. Voisimmeko kääntää asetel-
maa, ja aseistetun rakkauden hyväksymisen sijaan kysyä min-
kälaiset rakkauden ilmentymät ja lähestymistavat voisivat olla
aidosti hyödyllisiä silloin kun etsimme tapoja tehdä eettisesti kes-
tävää sosiaalityötä ja tuoda uusia teoreettisia näkökulmia siirto-
laisten oikeudellisten asemien moninaistumisen tutkimukseen
sosiaalityössä?

Jostain syystä pohjolan Rimbaudiksikin kutsuttu suomen-
ruotsalainen modernistirunoilija Henry Parland (1908–1930) on
Kaija Koon tapaan saanut melko vähän huomiota pohjoismaisessa
sosiaalityön tutkimuksessa, mutta nähdäkseni juuri Parlandin
rakkauden eri muotojen kaipuut voisivat tarjota sosiaalityön tut-
kimukselle yllättävän paljon. Tässä en viittaa Parlandin queeriin
elämäntapaan, vaikka eittämättä myös queerit rajojen rikkomiset
ovat olleet sosiaalityön tutkimukselle ja käytännölle aivan kes-
keisiä. Viittaan sen sijaan Parlandin (1929) äidilleen osoitettuun
runoon:

En mor kom till mig:
säg
vad är det som fattas
i min kärlek?
mina barn älska mig ej
som jag dem.
Jag sade:
likgiltighet,
litet svalkande likgiltighet
fattas i din kärlek
– då gick hon bort
seende mot jorden.

Runossaan parikymppinen Parland on kyllästynyt äitinsä moralisointiin hänen urbaanista elämäntavastaan, johon kuuluu jatkuva kirjailijakollegoiden kanssa juhliminen Helsingin eteläisissä kaupunginosissa. Hän toivoo äidiltään ”hieman virkistävää välinpitämättömyyttä”, eli hieman etäisyyttä niistä odotuksista ja normeista, jotka Parlandin mielestä rajoittavat sekä hänen elämäänsä, mutta joka toisaalta myös voisi syventää hänen ja äitinsä lämmintä suhdetta. (Parlandin äiti ei muuten tähän suostunut, vaan lähetti Henryn Helsingistä enonsa luokse Liettuan Kaunasiin, jotta hän rauhoittuisi – Kaunasissa Henry myös kuoli tulirokkoon vain 22-vuotiaana).

Tutkimuskirjallisuuden valossa kaunokirjallisuutta tulisi käyttää sosiaalityön opetuksessa muun muassa refleksiivisten taitojen kehittymisen tueksi (Tarkiainen ym. 2021), ja onkin perusteltua kysyä, voisiko kaunokirjallisuuden avulla löytää reittejä ulos siitä aseistetun rakkauden umpikujasta, josta Ticktin varoittaa. Parlandin ehdottama rakkauden muoto tai kokeilu, joka lähtee liikkeelle ”virkistävän välinpitämättömyyden” välttämättömyydestä, voisi sosiaalityön kontekstissa viitata radikaaliin ambivalenssiin, jossa sosiaalityö ammatillisena käytäntönä osoittaa

etenevin määrin virkistävää välinpitämättömyyttä hyvinvointivaltion syrjäyttäviä mekanismeja kohtaan. Tämä voisi tarkoittaa voimakkaampaa sitoutumista niin eettisiin periaatteisiin, kuin myös rakenteellisen sosiaalityön periaatteisiin, jotka Suomessa löytyvät jopa suoraan sosiaalihuoltolaista. Tutkimusalana sosiaalityö on perinteisesti ollut vahvasti kytköksissä käytäntöön, ja onkin syytä kysyä, minkälainen tutkimuksellinen ote voisi tukea virkistävän välinpitämättömyyden sosiaalityön käytännön kehittymistä.

Sosiaalityön näkökulmasta virkistävä välinpitämättömyys ei tietenkään voi koskaan tarkoittaa välinpitämättömyyttä asiakkaita, palveluita, kollegoita, yhteisöjä, tai sosiaalityötä kohtaan. Päinvastoin se tarkoittaisi virkistävää välinpitämättömyyttä niitä sosiaalityötä ohjaavia mekanismeja vastaan, jotka ovat olennaisesti ristiriitaisia sosiaalityön eettisten ohjeiden kanssa. On tietysti helppoa sanoa, että sosiaalityöntekijöiden tulisi seurata eettisiä ohjeita tilanteissa, joissa käytäntöä ohjaavat mekanismit ja eettiset ohjeet ovat keskenään ristiriidassa. Käytännössä tilanne voi olla hyvin haastava, johtuen muun muassa siitä, että sosiaalityö on usein upotettu niihin hyvinvointivaltion rakenteisiin, jotka tuottavat prekaarisuutta (Righard 2010). Tässä tehtävässä myös sosiaalityön tutkimuksella voisi olla tehtävänsä valottaa sosiaalityön käytännön mahdollisuuksia ja avata ikkunoita uudenslaisiin tapoihin tehdä sosiaalityötä, jossa maailma nähdään muuttuvana ja muutettavissa olevana.

Kirjallisuus

- Ahlén, Anton & Palme, Joakim (2020) Migrants' access to social protection in Sweden. Teoksessa Jean-Michel Lafleur & Daniela Vintila (toim.) Migration and Social Protection in Europe and Beyond. IMISCOE Research Series, 421–35.
- Alberti, Gabriella & Bessa, Ioulia & Hardy, Kate & Trappmann, Vera & Umney, Charles (2018). In, against and beyond precarity: Work in insecure times. *Work, Employment and Society* 32 (3), 447–457.

- Blomberg-Kroll, Helena. & Kroll, Christian & Linnanvirta, Suvi (2019) Akateemiset opettajat ja käytäntöpolitiikka. Teoksessa Anneli Pohjola, Tarja Kemppainen, Asta Niskala, Nina Peronius (toim.) Yhteiskunnallisen asemansa ottava sosiaalityö. Tampere: Vastapaino.
- Butler, Judith (2016) *Frames of war: When is life grievable?* Lontoo: Verso Books.
- Carmel, Emma & Sojka, Božena (2021). Beyond welfare chauvinism and deservingness. Rationales of belonging as a conceptual framework for the politics and governance of migrants' rights. *Journal of Social Policy* 50 (3), 645-667.
- Cuadra, Carin (2015) Encounters with irregular migrants in social work – “collateral damage” and reframing of recognizability in Swedish Public Social Services. *Journal of Immigrant & Refugee Studies* 13 (3), 302–320.
- Foucault, Michel (2003) “Society Must Be Defended”: Lectures at the Collège de France, 1975-1976 (Vol. 1). Lontoo: Macmillan.
- Goldring, Luin & Landolt, Patricia (2022) From illegalised migrant toward permanent resident: Assembling precarious legal status trajectories and differential inclusion in Canada. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 48 (1), 33–52.
- Greif, Geoffrey L. (2022). What the Beatles “Get Back” Documentary Can Teach Social Workers About Family Relationships. *Families in Society* 103 (2), 247–250.
- Helén, Ilpo (2016) *Elämän politiikat. Yhteiskuntatutkimus Foucault’n jälkeen.* Helsinki: Tutkijaliitto.
- Hermansson, Linus & Lundberg, Anna & Gruber, Sabine & Jolly, Andrew & Lind, Jacob & Righard, Erica & Scott, Hanna (2022). Firewalls: A necessary tool to enable social rights for undocumented migrants in social work. *International Social Work* 65 (4), 678–692.
- Jokinen, Eeva & Venäläinen, Juhana (2016) Prekarisaatio elettävämmäksi. *Sociologia* 53 (3), 325–327.
- Järviö, Pekka (2023) Selvitys Suomen maahanmuuttopolitiikan järjestämisestä. Sisäministeriön julkaisuja 2023:10. Helsinki: Sisäministeriö.
- Jönsson, Jessica (2014) Local reactions to global problems: Undocumented immigrants and social work. *The British Journal of Social Work* 44(suppl_1), i35–i52.
- Karlsen, Mary-Anne (2020) *Migration control and access to welfare: the precarious inclusion of irregular migrants in Norway.* New York: Taylor & Francis.
- Kauppila, Aarno (2022) *Kehitys- ja vaikeavammaisten henkilöiden hallinta ja kansalaisuus vammais- ja koulutuspolitiikassa sekä ammatillisen erityisoppilaitoksen arjessa.* Helsinki: Helsinki University Press.
- Kivistö, Mari & Heinonen, Pilvikki & Martin, Marjatta & Sjöblom, Stina & Tarvainen, Merja & Vesala, Hannu T. & Lindh, Jari (2022) *Tutkitusti harkittua vammaissosiaalityötä.* Helsinki: Talentia & Sosiaalityön tutkimuksen seura

- Koo, Kaija (1993) Kuka keksi rakkauden (kappale). Albumilta Kaija Koo: Tuulten viemää. WEA Records Finland.
- Könönen, Jukka (2018) Differential inclusion of non-citizens in a universalistic welfare state. *Citizenship studies* 22 (1), 53–69.
- Lind, Anna-Sara (2009) Sociala rättigheter i förändring: En konstitutionellrättslig studie. Uppsala: Uppsala University Press
- Lind, Jacob (2019) Governing vulnerabilised migrant childhoods through children's rights. *Childhood* 26 (3), 337–351.
- Lorey, Isabell (2015) State of insecurity: Government of the precarious. Lontoo: Verso.
- Malmö stad (2023) Ekonomiskt bistånd till utländska medborgare (verkkosivusto). <https://malmo.se/Bo-och-leva/Stod-och-omsorg/Forsorjning-och-ekonomi/Ekonomiskt-bistand/Ekonomiskt-bistand-till-utlandska-medborgare.html>. Luettu 16.5.2023.
- Mbembe, Achille (2008) Necropolitics. Lontoo: Palgrave Macmillan.
- Mikkola, Sirkka (2019) Paperittomuutta voi vähentää vain tietoa ja tukea tarjoamalla. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* 27 (1), 79–87.
- Monti, Anton & Purokuru, Pontus (2018) Suoraa toimintaa!: autonomiset liikkeet Suomessa 1986-2016. Helsinki: Into.
- Nielsen, Amanda (2016) Challenging rightlessness: On irregular migrants and the contestation of welfare state demarcation in Sweden. Linnaeus University Press.
- Nordling, Vanna (2017) Destabilising Citizenship Practices?: Social work and undocumented migrants in Sweden. Lund: Lund University Press.
- Nordling, Vanna & Persdotter, Maria (2021) Bordering through destitution: the case of social assistance to irregularised migrants in Malmö, Sweden. *Nordic Social Work Research* 11 (2), 155–168.
- Parland, Henry (1929) Idealrealisation. Helsinki: Söderströms förlagsaktiebolag.
- Perttula, Rauno (2015) Syrjäytymispuhe hallinnan strategiana opiskelijahuollon sosiaalityössä. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Righard, Erica (2018) Conceptualising social work through the lens of transnationalism: Challenges and ways ahead. *Nordic Journal of Migration Research* 8 (4), 245–253.
- Rigo, Erica (2010) Citizens despite borders: Challenges to the territorial order of Europe¹. In *The Contested Politics of Mobility* (pp. 199-215). Teoksessa Vickie Squire (toim.) *The Contested Politics of Mobility*. Lontoo: Routledge.
- Talentia (2022) Sosiaalialan ammattietikka. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.

Tarkiainen, Laura & Heino, Eveliina & Tapola-Haapala, Maria & Kara, Hanna (2021) Kaunokirjallisuus sosiaalityön asiantuntijuuden kehittymisen tukena. *Tutkiva sosiaalityö, 2021*(Sosiaalityö professiona), 63–72. <https://talentia.lukusali.fi/#/reader/f5657b4c-da87-11ec-a4ae-00155d64030a>. Luettu 16.4.2023.

Ticktin, Miriam (2011). *Casualties of care: Immigration and the politics of humanitarianism in France*. University of California Press.

Viren, Eetu & Vähämäki, Jussi (2015) *Seutu joka ei ole paikka*. Helsinki: Tutkijaliitto.